

האם ילחמו?

אם תפרוץ המלחמה בחודש הבא? האם יתקיף גמאל עבד אל-נאצר? האם יפתח במלחמה במקרה שישראל תחדש את העבודה בערוץ הירדן?

אלה הן שאלות גורליות, והתשובה עליהן תלויה במידה מבררית באישינותו של האדם העומד ברגע זה בראש מצריים. מאז ימי פרעה לא היו תכונותיו האישיות של שי ליט מצרי כה חשובות לגורל ישראלי כמו עתה.

אדם אחד אינו מכריע לבדו בתהליכים הינוגיים למרחב כולו. אולם הוא יכול להשפיע עליהם במידה רבה מאד.

בר אחד נעלה מעל לכל ספק: צעיר גבה-קומה זה, שבינואר מלאו לו 38 שנה, הוא אחד האנשים הגדולים של הדר.

תוך פחות מארבע שנים, חולל מהפכה אמיתית במעמדה של מצריים בעולם. מדינה רכובה, שחיליים בריטיים (וכיניהם גם ארצישראלים) התהלכו ברחובותיה כאדונים וקיללו באין מפריע את מלכה בקול רם, הפכה למעצמה אשר גדולי העולם מתחרים על חסדיה.

איך ומי קויאן, ניהרו וטיטו, ציו ארליי ור קרופ, עומדים בתור לפני דירתו הצנועה של מנהיגה ומבקשים ראיון. מבגדאד עד קאזא-בלקה פועלים סוכניה, מאינדונסיה עד הרי קונגו הבלגי מבוטא שמה בהערכה.

פלא מדינו זה חולל כמעט ללא מאמץ נראה-לעין, ללא הוצאות כספיות. הוא היה פרי יוזמתו הי אישית של אדם אחד.

מכאן מקור כוחו העצום של גמאל עבד אל-נאצר. הוא לא חולל, לפי שעה, מהפכה סוציאלית אמיתית שתתן בסיס מעמדי מוצק לשלטונו. הוא לא הקים שלטון של טרור לעריפת ראשי שונאיו. הוא רוכב על הגל העצום של הצלחתו המדינית, הכוללת גם לפלאח האחרון על גדות היאור. על כן נראה ששלטונו מובטח לשנים רבות. אין שום כוח במצריים המסוגל לבוא במקומו.

מה יחסו של אדם זה למדינת ישראל? האם הוא אויבה המושבע? האם מניו וגמור עמו לחסלה?

חיילים ישראליים, שבאו עמו במגע בימים האפלים של מצור פאלוגיה, העידו כולם שיחסו האישי היה ידידותי וכן. גם אז לא נראה כטיפוס אכול-שנאה, שכל מחשבו חיו מכוונות ליום נקם.

ירוחם כהן, שליטו של יגאל אלון, התייחד אישית עם סגן-האלוף השחרר, ניהמו עוד שיזכה בחיים ארוכים ובמשפחה פורחת אחרי תום הקרבות. כשנולד בנו של עבד אל-נאצר, אחרי המלחמה, שלח לו כהן באמי צעות ועדת שבת-הנשק חליפת-ילדים כי שי. עבד אל-נאצר החזיר לו, באותה דרך, מתנה של מתקנים, תוצרתה של מסעדה קי-הירית מפורסמת.

כשענה נאגוב לשטון, יודעי דבר כבר הבחינו ברמתו המוצקה של עבד אל-נאצר במרכז העניינים, הזמין גמאל עבד אל-נאצר פעמיים את ירוחם כהן לברוקלין. פעמיים נתקנה הבקשה של בלתי-הירגילה ב-פירובו המוחלט של משרד-החוץ הישראלי.

כל ההתרשמויות האלה מוליכות למסקנה אחת: הקצין הרענן, שהגיע לשלטון בארץ-היאור, אינו קנאי צר-אופק, מסוגו של חאגי

בכפרו תיאר בצורה אנושית מאד כיצד הקים בנעוריו קבוצת מחתרת והנהיג כיתה שביצעה התנקשות בחייו של מנהיג מצרי. "חורתי הביתה וזרקתי את עצמי על משפחתי... קולות הזעקה והקינה (של הנפגע ומשפחתו) והקריאות לעזרה צילצלו באוזני... לא ישנתי כל אותו לילה... לפתע קיויתי שהאיש לא ימות... חיכיתי בהרדה לעתוני הבוקר. האיש שאת הריגתו תיכננתי יצא ממכלל סכנה. הוקל לי."

נימה דומה חוות בקטע האופייני ביותר של הספר, בתארו את המצב למחרת יום ה"הפוכה", כששאל לדעתם של מנהיגי המפלגות. "לאיש מהם לא היה מה להציע אלא להרוג מישהו אחר. כל רעיון ששמענו לא היה אלא התקפה על רעיון אחר. אילו הג שמנו את כל ההצעות ששמענו, היינו הורגים את כל האנשים והורסים את כל הרעיונות ולא היה נשאר לנו אלא לשבת בין החורבות והפגרים ולבכות על מר גורלנו..."

אין אלה דבריו של אדם צמא-דם. הם דברי מים יותר לדבריו של קצין קרבי שהצטיין באומץ-לבו בחזית, שראה את מוראות ה"מלחמה ושוב אינו מתלהב לשפיכת-דמים.

בלידתו של עבד אל-נאצר אף היא בלתי-רגילה. מנהיגי ישראל למדו להעריכה כאשר נמנע מכל הגבה אחרי ההתקפות על עזה וחאן-יוניס ולא נגרר להרפתקה הסרת-סיכויים.

הם לא היו מתפלאים לו היהירו בעברו של האיש. ההפיכה המצרית של ה'23 ביולי, 1952 הייתה מלאכת מחשבת. היא ניצלה לא שפיכת-דמים.

נצחון זה נראה קל. הוא לא היה כזה באמת. הוא היה פרי תכנון של שנים רבות, של עבודה שקטה וסבלנית.

האיש שחולל הפיכה זו צירף במשך שנים ארוכות איש לאיש, הקים תאי מחתרת ב"בית-הספר הצבאי של קאהיר, בשוחות פאלוגיה, במועדון הקצינים. הוא לא פעל עד אשר היה בטוח בכל מאת האחוזים בהצלחה. אז הסתיקה נגיעה קטנה כדי למוטט את כל בניו המשטר.

כל מי שחושב בישראל שאפשר לפתוח במלחמה מונעת מוסווית על-ידי כך ששליט מצריים יתרגו ברגע הנכון ויפתח בעצמו במדינה מבני לרצית בכך, אינו מתייחסב באופיו של האיש. יהיה קשה מאד להזיזו בעת כזו.

הוא הדין לכל תכנית צבאית המבוססת על ההנחה ששליט מצריים יסכן את כוחותיו בעמדות חשופות, מטעמים של פרסטיג'יה. גמאל עבד אל-נאצר הוא הניך של כיס פאלוגיה. הוא יודע כי מפקדו הקרוב בשעתו את חטיבתו המצוינת בלי כל צורך, מפני שלא נסוג ברגע הנכון. קשה להניח שעבד אל-נאצר יחזור על שגיאה מכרעת זו.

יסוד כל היסודות של רעיון המלחמה מצד ישראל מבוסס על התקפה כי המצביא המצרי יילחם בעזה ובאל-עריש. מי שחושב כך עלול למצוא את עצמו, בבוא היום, מכה בחלק הריק ונתקל בכוח האמיתי של ה"אוייב רק אחרי המכה.

אם כן, האפשר למנוע את המלחמה? מה? אם לא תפרוץ המלחמה ב-1956, האם איראפשר למנועה גם ב-1957 וב-1958? אם לא יחול תוך שנתיים שינוי מוחלט ביחסים שבין ישראל ועמי ערב, ודומה שה"תשובה היא שלילית. הנשק יוסיף לזרום (המשך בעמוד 16)

הוסר זה על-ידי ממשלת ישראל עצמה. שעה שעבד אל-נאצר התקרב להגשמת החלום הי להט ביותר של דור מצרי שלם, סילוק ה"כובש הזר מאזור התעלה, קמה ממשלת ישראל ותבעה מן הבריטים השנואים להי שאר במקום. היתה זאת בקשה טפשית, חסרת כל ערך, אולם היא חדרה כברול מלבון להכרת העם המצרי.

היא הוכיחה לכל ערבי כי יש ראל תעמוד תמיד בחזית אחת עם המשעבד הזר נגד תנועת-השיחרור של עמי המרדב — יהיה זה בסואץ

אמין אל-חסייני, גם לא מצחצח-חרבות מ"סוגו של אדיב אל-שישאקלי. זוהי גם דעתם האחריה של כל עתונאי-החוץ, שהם המומחים הגדולים ביותר בעולם להערכת זרים. הם מתלהבים כאיש אחד מאישיותו של השליט המצרי, החסון ושופע-החיוכים, בעל ההופעה המקסימה, שהוא בעיניהם אדם צנוע, שי קט, מפוכח וכן.

מכאן אין להסיק, בשום מחיר שגמאל עבד אל-נאצר הוא ידיד חשאי של ה"מפעל הציוני, הפיחד רק לגלות את דעתו ה

"השלום בא לזרועות אבא" — בעיני קאריקטוריסט מצרי

או בקפריסין, באלג'יריה או ב"מארוקו, בעמאן או בבגדאד.

כל זה מבסס הנחה ברורה. המנהיג המצרי רואה בישראל אויבת אמיתית, ויוסיף לראותה כך אם לא יחול שינוי מ"רע ביחסה של ישראל לעמי ערב. אולם אין הוא קנאי דתי, אין הוא משועבד לשנאה פאלולוגית, אין הוא הרפתקן מטורף.

אם כן, כיצד יפעל נגד המדינה? מתי? **כל מי שהתעמק בתודדות חייו של האיש, התרשם מכמה תכונות יסודיות: צלילות-דעת בלתי-רגילה, סבלנות עילאית ושיטת-העצמה מאית מוחלטת.**

חיובית מחשש פן ירגיז את הקנאים.

אין שמץ של ספק בכך שעבד אל-נאצר, כמו כל צעיר משכיל בן המפלגה הראשון של הנילוס ל"בון מעיינות החידק, רואה במדינת-ישראל ראש-גשר של האימפריה ריאליזם המערבי, מבשיר לשיע"בוד העולם הערבי ותנועה קול"ניאלית אכזרית.

אין גם שמץ של ספק שהוא מאמין כי אורחי ישראל זוממים להרחיב את גבולות מדינתם בכוח הנשק בשעת-הכושר הראשונה, כדי לגרש את בני הארץ מאדמתם ולקלוט המונים נוספים של עולים חדשים. אם היה לו פיקפוק כל שהוא ביחס ל"איבתה של ישראל לכל אידיאל ערבי, הרי